

Peddler's Preaching

תזריע-מצורע תשע"ח

LEVITICUS

14 / 1-9

PARASHAS METZORA

¹ **H**ASHEM spoke to Moses, saying: ² This shall be the law of the metzora on the day of his purification: He shall be brought to the Kohen. ³ The Kohen shall go forth to the outside of the camp; the Kohen shall look, and behold! — the tzaraas affliction had been healed from the metzora. ⁴ The Kohen shall command; and for the person being purified there shall be taken two live, clean birds, cedarwood, crimson thread, and hyssop. ⁵ The Kohen shall command;

196 □ THE POWER OF A VORT

פרשת תזריע

מראש צורים

140

2

3

A MIDRASH (VAYIKRA RABBAH 16:2) ON THE SECOND *pasuk* of Parashas Metzora tells the famous story of a peddler who was making his rounds in the villages near Tzipori shouting, "מאן בעי למזבן טם חיים — Who wants to buy an elixir of life?" The Tanna R' Yannai summoned him and asked to purchase the elixir. "Oh, people like you don't need this," the peddler said.

R' Yannai persisted, asking the peddler to show him his merchandise. The peddler pulled out a *Tehillim* and pointed to the *pesukim*: מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב. נצר לשונה: *Who is the man who desires life, who loves days of seeing good? Guard your tongue from evil, and your lips from speaking deceit (34:13-14).*

"All my life I read this verse, and I did not understand how to interpret it," exclaimed R' Yannai, "until this peddler came

along and informed me that this refers to a person who desires life."

Doesn't the peddler's message seem to emerge from a straightforward reading of the words of *Tehillim*? What earth-shattering revelation had he found in these *pesukim* that the great R' Yannai had not figured out on his own?

ללמדך, כי המשפיע על האדם, אינו המסובך, המפולסף, הנראה כעמוק וכו' וכו'. כל אלו יפים, גוררים תגובות של התפעלות, מהווים מקור של יוהרא, גורפים הערכה וכדו' וכדו'.

אך החודר, המשפיע, המסוגל לכוון דרך, ההופך להיות מהותו של האדם, היא הפשטות.

הפשטות מתמזגת במהות, הופכת להיות חלק מהישות, גורפת תחושה טבעית, נוסכת הרגשה של תמיחה. "היתכן אחרת?!"

לזה חיכה וכמה ר' ינאי. הפסוק והאימרה היו ידועים לו. הוא אף צעד בעקבותיה וקיימה למחדרין.

אך אנשים גדולים מעוניינים, בהפיכתה של האידיאה לחלק מעצם האישיות, שהתודעה תיהפך להיות מהותית בכל ההווה, עד כדי כך שלא יתכן אחרת.

למקרא דברי המדרש הללו סקרנים אנו לדעת מי היה אותו רוכל אלמוני, שהשכיל להעניק לאמורא הקדוש ר' ינאי מבט עמוק יותר בפסוקי מזמוריו של דוד המלך ע"ה, דבר שר' ינאי לא הצליח להגיע אליו בכוחות עצמו?

4 קמב תפארת שמסיון • ביאורים

ישנם דברים שהם כל כך יסודיים ופשוטים, ואעפ"כ כשאנו שומעים אותם, אנו מתלהבים כאילו אנו שומעים אותם זה לראשונה. וכי עד היום לא ידענו אותם?! וכי ר' ינאי לא ידע עד אותו יום את הפסוק "מי האיש החפץ חיים"?

לעיתים אני דורש בפני בני ישיבות ואני מדבר על יסודי היסודות, והם ממש מתפעלים ומתלהבים - לכאורה, בני ישיבות! היכן הם היו עד היום?!

הסיבה לכך היא, לא מפני קטנותם אלא דוקא מתוך גדלותם! דוקא מפני שהשומעים הם בעלי תוכן, הם מתלהבים בעקבות מבט חדש על יסודות ידועים.

והנה רגילים אנו שמועדים כמו ראש השנה, יום כיפור וכו' אמורים לחולל מהפכה באורחות חיינו. ואמנם, לא רק המועדים, אלא גם כל שבת צריכה לחולל מהפכה בחיינו. והאמת היא שכל "קריאת שמע" שקוראים כל יום צריכה לחולל בנו מהפכה. מהפכה בכל השקפתנו על העולם!

בכל פעם שאנו קוראים קריאת שמע, עלינו לחשוב - היכן היינו עד עכשיו?! להתלהב מהמבט הבהיר והנכון על כל העולם! להרגיש בכל ישותנו - "ה' אחד"! שכל מעשינו יהיו לשם שמים, שכל חיינו יהיו מרוכזים אך ורק בתורה ובתפילה, ב'אידישקייט', בחסד ובמצוות.

5 ברכת מצורע מרדכי קמג

ר' ינאי התפעל. עד עתה לא ידעתי כמה פשוט הוא, עד שבא אותו רוכל... מדוע חשוב לדעת כי הדבר פשוט כל כך?...

מתוך דברי רבי ינאי משמע, כי הרוכל גילה את אוזנו, והחדיר דרכה "פשטות" שלא ידעה לפני כן. אך מה ערך מיוחד הוא לפשטותו? מדוע לא נסתפק ר' ינאי בעצם הדבר, כפי שהבינו, גם אם לא היה פשוט כל כך?

כמו כן, מה גרם ל"פשטות" הזאת? ובעיקר, מה התגלה לפני ר' ינאי שלא היה ידוע לפני כן?

If you are like most people, you probably started learning the halachos of *lashon hara* from *Sefer Chofetz Chaim* at least once in your life. What happened to you when you began learning the halachos? Did it make a dramatic difference in your life? Did you stop speaking *lashon hara* "cold turkey"? If you did, then you are very unusual. Most people never make it through a full cycle of *Chofetz Chaim*, and if they do, they never review it.

Even those who do learn the halachos will agree that refraining from *lashon hara* is one of the hardest things to do, and learning the halachos just makes them depressed. Why do we find *Hilchos Lashon Hara* so difficult to handle? Because we have a natural tendency to talk, and when we learn *Chofetz Chaim* we get the feeling that the only way we can avoid *lashon hara* is to staple our lips shut. Since most of us are not prepared to do that, we simply give up on *Hilchos Lashon Hara* altogether.

The Chofetz Chaim was renowned for refraining from speaking *lashon hara* throughout his life. Most people think that the Chofetz Chaim was either a hermit or a very reticent person. They reason that to avoid *lashon hara* as well as he did, he must have either kept his distance from people completely, or he must have kept his mouth closed most of the time.

I want to tell you a secret. The Chofetz Chaim did anything but keep quiet. Rabbi Berel Wein's father-in-law, Rabbi Leizer Levine, grew up in the Chofetz Chaim's house, and

says that the Chofetz Chaim spent most of his time speaking with people, but with all the talking he did, he never spoke *lashon hara*.

אמרו צור

11

ה"חפץ חיים" בפתיחת ספרו הגדול מפרט והולך את כל התלאות והאסונות שאירעו במרוצת הדורות עקב חטאי הלשון. זה החל בחטא הקדמוני של האכילה מעץ הדעת שנגרם על ידי רכילות הנחש. בעקבות חטא זה ירד המוות לעולם, ועד שיבוא היום בו יבולע המוות לנצח, עדיין לא נרפאנו מרעה חולה זו.

גם ירידת אבותינו לגלות הראשונה במצרים נגרמה כתוצאה מהוצאת הדיבה על האחים. מאוחר יותר נגזר על אבותינו להיטלטל ארבעים שנה במדבר בעקבות לשונם הרעה של המרגלים, וכיון שבכו באותה שעה בכיה של חנינם נקבעה להם בכיה לדורות. זה הוא גם החטא שנוצר משנאת החינם שהייתה בסוף ימי בית שני, והוא שגרם לגלותנו זו המתמשכת כבר קרוב אלפיים שנה.

* כללו של דבר, כמעט מאז היות אדם על הארץ ועד לימים הללו, ניתן לפגוש בכל פינה את ההשלכות השליליות של חטאי הלשון, ועדיין שטן זה מרקד בינינו. אם כן, שמא יעלה על הדעת להרפות מן העיסוק בנושא זה. הן גדולים וטובים כבר אמרו את דברם בענין במלוא החריפות, ואף על פי כן לא הצליחו לבלום נגע זה, ואם כן, מה כוחנו כי נתיימר לעשות כן? די מייאש לגשת לעסוק בענין כלשהו כאשר התוצאות בין כה וכה ידועות מראש.

למרות הכל איננו בני חורין מלשוב ולהעלות נושא זה על סדר יומנו. בהתאם לחומר הענין, גם הצלחה חלקית להצלחה תחשב. כדרך שאיש לא יציע להפסיק להיזהר בדרכים מפני הנימוק שלא ניתן לבלום את תאוונת הדרכים מכל וכל. אדרבה, היא הנותנת לחפש ולתור אחר דרכים

ושיטות שיקטינו את ממדי תופעה נוראה זו. כך גם בקשר לתאוונת הלשון. לא מן התבונה להימנע מלדון בנושא זה מן הסיבה שלא נוכל להתגבר על הבעיה בצורה מוחלטת.

לכן חותרים ה"גדולים" אל הפשטות, וככל שהפשטות פשוטה יותר, הרי זהו הגילוי הנפלא ביותר, באשר זוהי הערובה למהות אחרת, טובה יותר, נעלה יותר.

אותו רוכל, אשר רגיל היה, מן הסתם, להלך עם סלו מלא דברי מרכולות, אולי לחם, אולי ירקות, אולי מיני מאפה, מיני סדקית וכדו', אולי הכל גם יחד - הרוכל הזה, עם אותו הסל, על ידי אותה הכרזה, אותו הפעמון מצלצל לפניו להודיע לכל, כי מיני מרכולות בסליו.

אלא שהפעם היא מרכולת של סם חיים...

"מאן בעי חיי" "מאן בעי חיי" ומי אינו רוצה לחיות. והכל נאספים: מה יש לך, הרוכל, בסלך?

והרוכל מרים את הסל, ומראה "ספר תהילים מכורך" (כך גירסת הילק"ש מצורע יד, תקנ"ו).

על שום מה "מכורך"??

אולי ללמדך, כי אתה, בן אדם, המחפש "חיים", הנה לפניך כל ספר התהילים. "מכורך". לא השמיט הרוכל, לא עמוד, אף לא שורה או משפט. הרוכל מבקש: אנה בטובך, חפש בספר זה את המרשם לחיים.

הלא מלא הוא על גדותיו, ערכים, מצוות, מדות, הליכות. הכל בכל מכל כל. ובכל זאת, לא אמר דוד המלך, כי החפץ חיים, יבחר לו אחד מכל המון הערכים, המצוות, המדות, או ההליכות, שספר זה, המכורך, מלא בהם על גדותיו.

8

אדרבא, בן אדם, חפש.

אך לכשיחפשו, יווכחו כי רק במקום אחד ויחידי נאמר: "מי איש החפץ חיים, אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה"...

והיכן המה כל ריבואות המצוות, ההליכות, המדות וכל הטוב והנעלה שבעולם... מדוע המה לא הוסגרו במסגרת של החפץ חיים?...

ללמדך! הכל מתוקן, נעלה, מושלם, חיוני. יש לברוח מן הרע, ולרדוף אחר הטוב.

אך לכלל "חפץ חיים" לא יגיע. החפץ חיים הוא אך זה, הנוצר לשונו מרע ושפתיו מדבר מרמה.

* אותו רוכל, מחנך דגול היה, בעל המצאות של החדרת ערכים. ידע הרוכל כי שום ערך לא יוחדר, אלא על ידי שירגיש הרוכש כי "פשוט" הוא...

ולפיכך, חפש אחר אמצעים חינוכיים ממדרגה ראשונה, תר ומצא המצאת ההמחשה...

לקח סל בידו, ספר תהילים מכורך בתוכו, נגש אל בני אדם, והכריז: מורי ורבותי, החיים הם בתחום השגת ידכם, בדיוק כמו אותה סחורה ומרכולת הנמצאת באותו מקום, באותו הסל... ובידכם לרכשה.

עליכם ל"קנותה". עליכם לחפש ולמצוא, אך המציאה, חייבת להיות כזאת, שלאחר שמצאתה, הינה פשוטה בתכלית.

לקראת זה שש ושמו ר' ינאי...

אמרו צור

12

כאשר באים לדון בנושא שמירת הלשון מתעוררת מיד השאלה: מה ניתן להוסיף עוד בנידון זה, יתר על מה שכבר נאמר ונכתב? דברים כה רבים, בוטים וחמורים כל כך, כבר נאמרו בענין זה, ומה עוד ייעשה בנידון ולא נעשה?

כתב על כך ר' צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק פנחס, אות יד) בשם הר"ק מאיזביצה, שהוא היה אדם פשוט למדי וכונה רוכל על שום שעסקו בעבר היה ברכילות, (וכנראה כך עלול לקרות אצל רוכל המהלך ממקום למקום עם מרכולתו). אכן כשתיקן הרוכל את חטאו, הוא חש טעם מיוחד בפסוק זה, עד שזכה להקרין מתחושתו גם על כל סביבותיו, ואפילו על האמורא...

ר' ינאי, ללמדך שכאשר אדם זוכה לשוב בתשובה ולהתעלות ממצולות החטא הוא מסוגל להעפיל לגובה רב יותר מאשר אלמלא היה נכשל. למדנו מכך, שפעמים אפילו בדברים פשוטים וידועים ניתן להגיע להבנה עמוקה יותר ולזכות בהם להארה נוספת, והארה זו תפעל באדם פעולה חיובית. זאת ועוד, דוקא מי שנכשל בענין מסויים הוא העשוי לתקנו בצורה מירבית עד שמסוגל להעמיק בו, יותר ממי שלא נכשל בו מעולם. מי שלמד מן הכשלון מסוגל להקרין מעמקות הבנתו אף על גדולים וטובים ממנו שמימיהם נזהרו לכל ייבשלו. בעלי התשובה מסוגלים להעפיל ולעלות מעבר למה שיכולים צדיקים גמורים, ואין אפילו הצדיקים יכולים ליהנות מהארתם. מכח מאמר זה נקראים אנו במשנה תוקף להישמר מחטאי הלשון. הן משולים אנו לאותו רוכל. אנו ודורותינו כבר נכשלנו ולקינו די והותר כתוצאה מפגמי לשוננו. אולם אם נרצה באמת נוכל להפוך את כשלונותינו שבעבר למנוף להתעלות, כדי למנוע כשלונות נוספים בעתיד.

אם בעבר צריך היה לערוך דברים בעל פה ובכתב בדבר גנות המספר לשון הרע והתקלות החמורות העולות להיגרם ממעשיו, כיום הדברים הללו ניתנים למישוש בחוש. בעבר הוזקק רבי ינאי להארת הרוכל שהוכיח מן הכתובים שהחפץ בחיים חייב לנצור את לשונו. היום המציאות שסביבנו כבר מלמדת בבירור שהלשון המשתלחת חופשי אינה מניחה מקום לחיים מתקנים, ואין דרך יעילה יותר לשיפור איכות חיינו מלבד זו שעליה מצביע דוד המלך ע"ה. איננו זקוקים לספרי מוסר שיעוררו אותנו אודות חובת שמירת הלשון, המציאות האופפת אותנו מלמדת אותנו זאת בצורה מוחשית ביותר.

ללא תועלת

כל אדם, כאשר אדם ולא מלאך הינה, עלול לשגות ולהיכשל. אולם מבחנו של אדם במה שקורה עימו בעקבות הכשלון. האדם הנבון לומד מן הכשלון ומפיק ממנו לקחים ממה וכיצד עליו להזהר כדי שזה לא יישנה, בעוד שעל הכסיל כבר אמר שלמה המלך את דברו (משלי כ, יא): "בכלב שב על קיאו, כסיל שונה באוולתו". במקום שהכשלון ידרבן להיזהר במשנה זהירות, הוא ממשיך לשגות ולשנות בו. מה עלוב אדם זה שלמרות כשלונו דבק במשוגתו.

צא ולמד את מה שפירש רבינו יונה בספרו "שערי תשובה" (שער א, ד) אודות פסוק זה שבספר "משלי": כי הכלב אוכל דברים נמאסים, וכאשר יקיאם - נמאסים יותר, והוא שב עליהם לאוכלם. כן ענין הכסיל, כי יעשה מעשה מגונה, וכאשר יישנה בו - מגונה יותר. מי כמונו יודע מה רבו נזקי הלשון הרעה הפזורים בכל המישורים. אין לך תחום בחיי הכלל או הפרט שבו נשכרים רווח כלשהו מרכילות. כבר הצבענו לעיל על המאורעות המכאיבים שבדברי ימי העבר שנבעו מדיבורים לא רצויים. גם בהווה המצב דומה. אין צורך להאריך בפירוט הנזקים החמורים שכולנו סובלים מהם ושמוצאם מן הלשון המדברת גדולות, ואילו רוחים ממשיים כתוצאה מכך - אין.

על כך כבר אמרו חז"ל את מליצתם הנפלאה (ערכין טו, ב): לעתיד לבוא מתקבצות כל החיות ובאות אצל הנחש ואמרות: ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, אתה מה הנאה יש לך? אומר להם: וכי מה יתרון לבעל הלשון!?

לבושתו ולחרפתו הרבה, דבק בעל הלשון במידותיו של הנחש. לזה כמו לזה אין יתרון ממעשיהם. חז"ל אינם מתכוונים לומר שאין לנחש כל הנאה בנשיכתו. פשיטא שיש לו במעשה זה פורקן והנאה, שאלמלא כן לא היה נושך. חז"ל רק אמרו שאין לו רווח ואינו יוצא נשכר ושבע מכך, שלא כשאר החיות שהן טורפות בשביל להשיבע את רעבונן. אף בעל הלשון נמשל לנחש. אפשר שהוא חש בהנאה מפוקפקת כלשהי מן הדיבה ומהרכילות, אולם רווח ממשי אינו יכול לצמוח מכך. לדאבונו ישנם טיפוסים שליליים החשים בפורקן כאשר הם גורמים הרס וחורבן, אולם איש לא יחשוב זאת למעשה שיש עימו תועלת.

הבה נעיין במה שכתב הרמב"ם בזהב לשונו (הלכות טומאת צרעת פרק טו, הלכה ט): ...וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה "צרעת"... אות ופלא היה בישראל כדי להזהיר מלשון הרע... ועל ענין זה מזהיר בתורה ואומר: "הישמר בנגע הצרעת", "זכור את אשר עשה ה' אלוהיך למרים בדרך"... קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות...

הרגיל במשנתו של הרמב"ם. יודע שאינו רגיל להצמיד כינוי גנאי לאנשים, גם אם אלו מצד עצמם ראויים לכך. והנה כאן חרג הרמב"ם מגדרו והוא מכנה את דוברי הרע בתואר: "הרשעים הטפשים". (מעניין

לציין כי כשמצטט ה"חפץ חיים", בפתיחת ספרו, את דברי הרמב"ם הללו, הוא משמיט תיבת "הרשעים" ומצטט רק "הטפשים", הלא דבר הוא). לבטח לא בא ביטוי זה להתייחס לאישיותם של אותם אנשים, אלא להצביע על האווילות שבמעשיהם. הן בנוהג שבעולם "דוברי הגדולות והנפלאות" עושים זאת כדי להיראות בעיני הבריות כמומחים המתמצאים בכל תחום. אותו אדם סבור שאם ישתוק, עלול מאן דהוא לפקפק במידת חכמתו. והנה בא הרמב"ם וחשף לפנינו את האמת שההיפך הוא הנכון, מלבד האיטור שבדבר, גם מבוקשו של אותו איש לא עלה בידו. מבקש הוא להחשב כחכם מופלג, אולם לאמיתו של דבר הכל נוכחים לדעת שבצד רשעותו אינו אלא טיפש. שלמה המלך לימד (משלי יז, כח) ש"גם אויל מחריש, חכם ויחשב". השתיקה עשויה להחשיב אפילו כסיל כחכם, והיפוכו במרבה הדברים, שמרוב דיבורים הריחו מפרסם את כסילותו, ובסופו של דבר הכל קצים בו ומתרחקים מחברתו.

16 שיחת אליהו

תלמידי ר"ע מתו מפסח ועד עצרת - מדוע? על התנא הקדוש רבי עקיבא מספרת הגמרא (יבמות ס"ב ב): "אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיליס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה, תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת, אמר רב חמא בר אבא ואיתימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה מאי היא א"ר נחמן אסכרה".

ומפורסמים הדברים שכתב המהרש"א: "ואמרו שמתו במיתה אסכרה דאפשר דכל אחד דיבר לשון הרע והיה מספר בגנות חבירו וסימן ללשון הרע אסכרה".

והנה צריכים אנו לבאר מדוע אכן מתו כולם דווקא בפרק זמן זה - מפסח עד עצרת. אין מאורע המתרחש ללא כל סיבה, ובפרט דבר מחריד שכזה - לא היה לעולמים - שעשרים וארבע אלף תלמידי חכמים מתו בתקופה אחת. ואם אירע זה בתקופה שמפסח ועד עצרת, מן הסתם קיים קשר בין העיתוי ובין המאורע. וצריכים אנו לדעת טיבו של קשר זה, בכדי שנדע מה עלינו ללמוד ולהסיק מכך. ואולי - אם אכן נדע את הסיבה שמחמתה מתו תלמידי רבי עקיבא בתקופה זו דווקא, ומדוע עמדה הנהגתם בסתירה לימים אלו - נוכל להבין כיצד ראויה להיות עבודתנו בתקופה זו.

מפסח ועד עצרת - הזמן המסוגל לקנייני התורה על פי פשוטם של דברים נראה לבאר כך: במסכת אבות (פ"א פרק גין תורה), הובאו ארבעים ושמונה קניינים שהתורה נקנית בהם. וידוע בשם קדמונים כי

ארבעים ותשע ימי הספירה זוהי העת המתאימה לקנות את ארבעים ושמונה קניני התורה הללו, כשבכל יום מוסיפים קנין אחד. ידוע כי בבית התלמוד-תורה בקלם כך אכן היה המנהג: בכל יום ויום מימי הספירה הייתה העבודה על אחד מקניני התורה, וביום האחרון - ערב חג השבועות - היו חוזרים על הכל.

והנה מהתבוננות בקניני התורה, נראה כי דיבור רע על אחרים, נוגד כמעט לכל קניני התורה. שהרי ברשימת קניני התורה נמנים [בין שאר דברים] הדברים דלהלן: דקדוק חברים, פלפול התלמידים, אהוב, אוהב את הבריות, נושא בעול עם חברו, מכריעו לכף זכות, מעמידו על האמת, מעמידו על השלום ועוד. והנהגה זו של דיבור רע על הזולת, עקירה גמורה היא של קניינים אלו. ומכיוון שימים אלו ימים של הכנה לקבלת התורה הם, ובהם ראוי לרכוש את קניני התורה, ובקניינים אלו קיים דגש גדול על עניינים שבין אדם לחברו, הרי שהמצב בו לא נהגו כבוד זה בזה, עמד בסתירה גמורה לימים אלו.

∞ השייכות בין 'בין אדם לחברו' לקבלת התורה

אלא שעדיין עלינו לבאר מהי השייכות שבין ענייני בין אדם לחברו ובין קבלת התורה. ומדוע אכן תופסים ענייני בין אדם לחברו מקום נרחב כל כך ברשימת קנייני התורה.

בפסוקים המקדימים את מתן תורה נאמר (שמות ט"ז, ב): "ויחן שם ישראל כנגד הרה", ודורשים חז"ל (מובא ברש"י שם): "כאיש אחד בלב אחד". הקב"ה נותן תורה לעם ישראל רק כאשר הינם בבחינת 'עם'. רק כאשר מאוחדים הם, מקבלים תורה. 'יחידים - אינם מקבלים תורה. האבות הקדושים, השיגו אמנם את התורה כיחידים, אך שם לא הייתה זו קבלת התורה, אלא השגה עצמית של האבות הקדושים. התורה ניתנת לכלל ישראל רק כאשר מחוברים הם איש לרעהו. כשהם במצב של דיבוק חברים - זוהי צורת קבלת התורה.

מעתה מובן מדוע דווקא בימים אלו נענשו תלמידי ר"ע. משום שלא נהגו כבוד זה בזה - ולדברי המהרש"א אף דיברו רעה זה על זה - הרי שזהו ההיפך הגמור מכל צורת קבלת התורה. ומכיון שלא היו ראויים להעמיד את התורה, לכן נענשו בזמן זה של ההכנה לקבלת התורה. שהרי כאמור בזמן זה עוסקים בקנייני התורה שהם היפך הנהגתם.

∞ "מיתה רעה" על 'לשון רעה'

ובאמת, בלשון הגמרא - "שכולם מתו מיתה רעה" - מלבד הרמז ללשון הרע, שהרי מיתה רעה רומזת על עון לשון הרע, טמון כאן רמז עמוק יותר: הנה בדרך כלל כאשר אדם מדבר רע על חברו, לא זו בלבד שהוא מדבר רע, אלא הוא עצמו אדם רע; אדם רע - מדבר רע, אדם טוב - מדבר טוב. מה שמכונה 'אדם רע' הוא משום שלהזיק לזולת ולדבר גנות עליו, כאשר אין בכך איזה רווח, ואין בזה כל תועלת או הנאה, מקור הנהגה זו מ'לב רע' היא באה כל שאר העבירות האחרות - לא שמותרים הם ח"ו - אבל מ"מ ניתן להבין את הדחף של החוטא. וכדברי הפסוק (משלי ו, ה): "לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב". אדם רעב, עלול לגנוב. ודאי שעבר עבירה חמורה, אבל מ"מ אין לבוז לו. הוא גנב משום שהיה רעב. אך ישנם כאלו הפורצים ונכנסים לבית של אחר; משחיתים כל מה שיש בבית, מלכלכים, מקלקלים, ומזיקים, ואינם לוקחים מאומה - אלו אנשים רעים, אנשים מושחתים, זהו רוע. לא יוצא לו כלום מכך ואינו מרוויח דבר מכך, אין זאת כי אם רוע לב. כאשר האדם מזיק - לא את רכושו של חברו אלא את החבר עצמו, ללא הנאה או תועלת כלשהיא, כ"ש שאדם רע הוא. אדם רע המדבר רע ורואה רע, עונשו ח"ו שימות במיתה רעה.

והנה פשוט כי אדם מסוג זה אין ביכולתו לקבל תורה, משום שהתורה נקראת 'טוב' - "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" (משלי ד, ב). "קודשא בריך הוא ואורייתא חד", והקדוש ברוך נקרא 'טוב' - "הטוב כי לא כלו רחמין". הקדוש ברוך הוא נקרא - 'רחמנא', שפירושו: המרחם, האוהב.

אדם המוגדר 'רע', איננו שייך לטוב ולכן אין הוא שייך כלל לקבלת התורה. אלא אדרבה מסלק הוא ומרחיק את השכינה. במקום שיש רוע, אין הקב"ה יכול להיות שם. ואחר כל זאת מבינים אנו היטב את העובדה כי תלמידי ר"ע נענשו על דברים אלו בימים שבין פסח לעצרת, כי אלו הזמנים בהם רוכשים אנו את הקניינים שנהיה ראויים לקבל תורה, והנהגה זו של רוע עומדת בסתירה גמורה לרוב קנייני התורה.

∞ "וכל כף הקלע הכל בהבל פיו של דברים בטלים"

אך יש בזה תוספת עומק. כתוב באיגרת הגר"א: "והכל יביא במשפט, על כל דיבור, ולא נאבד אפילו דיבור קל. ולכן אני מזהירך שתרגיל בכל היותר לישב יחידי, כי חטא הלשון על כולו, כמאמר חכמנו זכרונום לברכה, אלו דברים שאדם אוכל בעולם הזה וכו' ולשון הרע כנגד כולם, ומה לי להאריך בזה עוון החמור יותר מכל העבירות, כל עמל אדם לפיהו, אמרו חכמינו זכרונום לברכה, שכל מצוותיו ותורתיו של אדם אינו מספיק למה שמוציא מפיו, מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאילם, וידביק שפתותיו כשתי ריחיים וכו', וכל כף הקלע הכל בהבל פיו של דברים בטלים, ועל כל דיבור הבל צריך להתקלע מסוף העולם ועד סופו, וכל זה בדברים יתרים, אבל בדברים האסורים כגון לשון הרע וליצנות ושבועות ונדריים ומחלוקת וקללות ובפרט בבית הכנסת, ובשבת וביום טוב, על אלו צריך לרדת לשאול למטה הרבה מאד, ואי אפשר לשער גודל היסורים והצרות שסובל בשביל דיבור אחד, ולא נאבד אפילו דיבור אחד שלא נכתב. בעלי גופין הולכים תמיד אל כל אדם ואדם, ואין נפרדים ממנו וכותבים כל דיבור ודיבור, כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפיים יגיד דבר".

זה רוחני הוא או שמא ח"ו גשמי; המקום ששם נקבעת מהות ה'חפצא' שלו, אי"ז בליבו, גם לא בעיניו, ואף לא ברגליו, אלא - בפיו! הפה, כביכול הוא 'לב' האדם וזה הוא שקובע את מצבו של האדם ודרגתו.

כשהגר"א ז"ל מעורר אודות פיו של האדם נוקט הוא בלשונו "כי הפה קודש קדשים". קודש הקדשים הוא לב ליבו של בית המקדש. כאשר רצה טיטוס לחלל את בית המקדש, לא מצא הוא לנכון להרוס ולפגוע בחלקי הבניין השונים; באולם, בהיכל, במזבח החיצון, במזבח הקטרת, במנורה ובשולחן. אלא תיכף ומיד נפנה אל עבר קודש הקדשים ועבר שם עבירה. וזאת משום ששם הוא המקום שאילו אכן יפגע בו ממילא יפגע הוא בכל שאר החלקים. כאשר עבר עבירה בקודש הקדשים, פגע במעשה זה בכל בית המקדש כולו. הרי שהלב של בית המקדש זה קודש הקדשים. כל בית המקדש, מהותו ועניונו, ששם נמצאת התורה. והתורה נמצאת בקדש הקדשים. שם היה דיבורו של ה' יתברך.

∞ הפה - לב האדם - קדש הקדשים

ואם כך הוא בבית המקדש, כן הוא גם באדם. והוא מה שכתב הגר"א ז"ל - "אבל העיקר לזכות לעולם הבא בשמירת פיו, וזה יותר מכל התורה והמעשים ואלו נקראים נשים שאננות כי הפה קדש קדשים". 'קדוש', פירושו: מובדל, פרוש ומסולק מחומרות. "כי הפה קדש קדשים", היינו, המקום שבו הנשמה האלוקית של האדם באה לידי ביטוי - הדיבור - זה ה'לב' של האדם, זהו 'קודש הקדשים' שלו. וכפי שכאשר רצה טיטוס לפגוע בבית המקדש פגע בקדש הקדשים, כך הפוגע בפיו של האדם, בכך מבטל הוא את קדושת האדם ואת רוחניותו. משום שהפה קודש קדשים הוא, ואם פגעו שם, פגעו בכל האדם.

Rashi notes that birds are part of the purification process of the metzora because tzaraas comes as a result of lashon hara, and this man, like birds, twittered.

On the *passuk*: "Hashem blew into his nostrils a soul of life and man became a living being" (*Bereishis* 2:7), Rashi explains that although the Torah also refers to animals as "living beings," man is still superior, for he was endowed with the ability to think and speak. Speech is the tool that gives a person the ability to connect with others and makes him a "social creature," as philosophers describe. It is also the means by which we can connect with the Creator Himself. Halachah dictates that one must enunciate the words of *Shema* and *Shemoneh Esrei*; we can talk directly to Hashem, but only if we articulate our thoughts with words.

With regard to Torah study, the *mishnah* in *Pirkei Avos* (3:3) tells us, "Two who sit together and there are words of Torah between

them, the Divine Presence rests upon them ... How do we know that Hashem gives a reward even to one person who sits and studies Torah? The *passuk* states, 'He will sit in solitude and be silent, for he will have received [a reward] for it.'" The Maharal notes that although a person who studies Torah alone is rewarded, the Divine Presence does not rest upon him. Only when two people study together is there a give-and-take, in which words of Torah are articulated. Such Torah study is considered "complete," causing Hashem's presence to rest upon them. This is not the case when one studies alone, for he has no one with whom to converse. His Torah is in some way deficient, for it lacks the connection to Hashem that is made possible by the power of speech.

One of the basic components of *teshuvah* is reciting *viduy*. Chazal (*Vayikra Rabbah* 3:3) compare the recitation of *viduy* to the soldering of two pieces of a rod back together. An *aveirah* distances a person from his Creator, and the process of *teshuvah* is what brings him back to his previous spiritual level. However, the actual connection — the soldering — only comes as a result of

"Speech is the unique tool that creates a bond between man and God through tefillah, Torah, and teshuvah."

Understanding this concept will help us understand the severity of *lashon hara*. Hashem created speech, and He intended it to create a connection and closeness between man and his fellow man and between man and his Creator. A person who speaks *lashon hara* is utilizing this powerful tool for the opposite purpose: he is creating division and causing hatred between friends. Therefore, "A person who speaks *lashon hara* banishes the Divine Presence into the Heavens" (*Devarim Rabbah* 8:10). The *Shechinah's* presence is the ultimate manifestation of closeness and love, but there is no place for Him in this world when people use their power of speech to achieve the opposite result.

The Torah writes, "For Hashem your God walks in the midst of your camp to save you and deliver your enemies before you, and

your camp shall be holy, and He should not observe any *ervas davar* causing Him to turn away from you" (*Devarim* 23:15). The Targum translates "*ervas davar*" as "sinful words." Sinful words — *lashon hara* — cause Hashem to turn away from *Bnei Yisrael*. Conversely, refraining from *lashon hara* brings down the Divine Presence and gives *Bnei Yisrael* the protection they so desperately need.

(*Alei Shur*, Vol. II, p. 34)

מצרים - "בשר חמורים בשרם"

מעתה נוכל להבין את השייכות בין עניין חטאי הדיבור לבין ימים אלו שבין פסח לעצרת. ידוע כי ימי ספירת העומר הינם ימים בהם יוצא האדם מבהמיות לרוחניות. יוצאים מטומאת מצרים אשר נאמר עליהם - "אשר בשר חמורים בשרם". אמנם כל האומות בגדר "עם הדומה לחמור" הן, אך במצרים אינם רק כ"עם הדומה לחמור", אלא נחשבו ה'חמור' עצמו - "אשר בשר חמורים בשרם". מצרים - מהותה היא אומה ללא שום רוחניות. ולכן חטא גילוי עריות שעניינו הוא קשר אשר אין בו קשר רוחני בין שני אנשים, וכל הקשר הינו קשר גופני בלבד - מכונה בלשון התורה "כמעשה ארץ מצרים לא תעשו".

והוא ג"כ הטעם שמצינו בחז"ל לשון - "טומאת מצרים" (תנחומא פרשת שמות סימן כ"ג וע"ה). טומאה - פירושה שכל הרוחניות מסתלקת ואזי באה טומאה. אדם חי קיימת בו נשמה אלוקית טהורה, ואזי טהור הוא. ואילו כאשר הנשמה יוצאת, הקדושה יוצאת הימנו, או אז כל החיצונים נטפלים אליו ונעשה טמא. גם טומאת לידה כך היא. אשה מעוברת יש בה נשמה נוספת בתוך הגוף. ואי"ז שתם נשמה, אלא נשמה הלומדת את כל התורה כולה וכפי שאמר איוב (איוב כט, ב-ג): "מי יתנני כירחי קדם... בהלו נרו עלי ראשי". וכשיוצא הולד לאוויר העולם, תיכף טמאה האשה טומאת לידה. והיינו כשהנשמה הרוחנית הטהורה יוצאת - באה הטומאה לאלתה. טומאה הינה ביטוי לגשמיות ללא רוחניות. כן הדבר בטומאת מצרים - מקום ללא רוחניות. לכן על מצרים נאמר: "בשר חמורים בשרם", אומה של חמור - של חומר.

לשם קבלת התורה עלינו לצאת מטומאת מצרים - הבהמיות

כלל ישראל יוצא מטומאת מצרים, ממ"ט שערי-טומאה אלו, וצריך לקבל את התורה. ובכדי להיות ראויים לכך, מהלך הדברים הוא, כי בכל יום צריך לזכך את עצמינו ולהשתחרר מטומאת מצרים, להיעשות רוחני יותר. הרי שמהלך עבודת ימים אלו זהו - מבהמיות לרוחניות. תחילת התהליך הוא התל מחג הפסח - תחילת ספירת העומר, מקריבים עומר של שעורים, מאכל בהמה. ומסתיים בחג השבועות בו מקריבים 'שתי הלחם' מחיטים, מאכל אדם. כל עבודתו של האדם צריכה לגרום לו להיות גשמי וחומרי פחות, ורוחני ושואף לרוחניות יותר, מחכה ומצפה לתורה האלוקית. זוהי מגמת ימי ספירת העומר ומטרתם.

ואם בימים אלו נתפסים חלילה לעבירות של דיבור - עליהם אומר הגר"א שנועשים בכף הקלע. וכפי שלמדנו מדברי רבינו יונה כי כף הקלע היינו גשמיות וחומריות, שנעשים בהמיים יותר - הרי וודאי שזה מהווה ההיפך הגמור מכל מהלך ימים אלו. ולכן בזמנים אלו דווקא מוטלת החובה על האדם לעבוד בתחום זה. שהתאוה, ההתעניינות, הרצון, החפץ והתשוקה יהיו יותר ויותר לרוחניות, לרצות להתפלל, שאיפה ורצון לקיים מצוות, ללמוד תורה. ולא רק שיעשה את אותם המצוות, אלא שיתהפך כל זה לחפצי הגוף, שהרי מה שהאדם חפץ ורוצה - לימד אותנו רבנו יונה - קובע את מהותו של האדם, אם רוחני הוא או שמה גשמי.

ובכדי שבקבלת התורה, [לפי מה ששייך להשגה בדורותינו, לאנשים כערכנו] יהיה האדם רוחני יותר, ואז תהיה זו 'קבלת התורה' שונה, עם הרגשה אחרת, האדם יהיה נקי ומזוכך יותר, יותר טהור ויותר רוחני. וכשקבלת התורה שלו תהיה ברמה גבוהה, כל השנה כולה תהיה ברמה רוחנית גבוהה יותר. עבודתו היא לשמור על עצמו, לשמור על קדושתו. לעלות ברמה הרוחנית - ה' יהיה בעזרונו.

ברוח דברים אלו נמצא לפנינו כיוון חשיבה מיוחד שבכוונו לעודד לשמירת טהור לשוננו. אם נשכיל להבין כמה מאושרים עשויים אנו להיות אם נשתדל לבנות את חיינו על אדני החיוב והטוב, ממילא נימנע מחיטוט בפגמים ובחסרונות. מה לנו לעסוק באשפתות, אם בזמן זה נוכל לאסוף אבני חן.

הוראה עקרונית נמסרה לנו בזה מפי חכמינו ז"ל (חולין פט, ב): אמר רבי יצחק: מאי דכתיב (תהלים נח, ב): "האמנם אלם צדק תדברון מישרים השפטו בני אדם? מה אומנתו של אדם בעולם הזה, ישים עצמו כאילם. יוכל אף לדברי תורה? תלמוד לומר: "צדק תדברון". במאמר זה חז"ל מצביעים בפנינו על דרך החיים הנאותה שידבק בה

In writing his monumental work, the Chofetz Chaim was not trying to get people not to speak. He was trying to get them not to speak *lashon hara*.

The peddler of yesteryear was the very symbol of gossip — he was the ancient version of a gossip column, if you will. As a peddler transported wares from one city to another and from one house to another, he also told stories about one homeowner to the next family he visited; most of those stories were not complimentary. A peddler is so synonymous with gossip, in fact, that the Torah describes a gossip with the same word that denotes a peddler (*rachil*), in the *pasuk*, *lo seileich rachil be'amecha* — you shall not be a gossipmonger among your people (*Vayikra* 19:16).

Rabbi Yannai knew the two *pesukim* in *Tehillim* that the peddler touted as a potion of life just as well as the peddler did. But Rabbi Yannai felt that in order to maintain purity of speech, a person has to live like a hermit. If you live among people, you will inevitably engage in *lashon hara*. It is impossible to run a business, or even a home, without occasionally sharing damaging information about someone, he thought.

The peddler who came to Rav Yannai taught him a novel idea: a person can go about normal daily life without speaking *lashon hara*. It is possible. Rabbi Yannai was awestruck by the realization that if a peddler could know the importance of guarding his tongue and refrain from speaking *lashon hara*, then so could everyone else.

דוקא יכולת האדם להשתמש בפיו ובלשונו לדיבורים חיוביים היוצרים אישיות מושלמת, היא המדגישה ביותר את חומרת השימוש האסור בלשון הקביעה שקבע שלמה המלך (משלי יח, כא) ש"מוות וחיים ביד הלשון", לא זו בלבד שמצביעה על הברירה הניצבת בפניו כל אדם כיצד להשתמש בלשונו, אלא שהיא גם מסבירה את פרשת החומרה הרבה של השימוש בלשון באפיק השלילי. דוקא משום שלשון זו עשויה ליצור מציאות חיובית של חיים ערכיים, חמור ונפשע הוא השימוש באותה לשון עצמה בצורה שלילית.

לכשנדייק בדברי המקרא נמצא שדברים אלו מרומזים בפסוק עצמו. כשבא דוד המלך להזהיר אודות חובת השימוש הנכון בפה ובלשון, הוא אינו אומר: "שמור לשונך מרע", אלא "נצור לשונך מרע". הביטוי "שמור" משמעותו היוזר והשגה, אולם הביטוי "נצור" מכיל בקרבו משמעות עמוקה יותר.

"נצירה" היא שמירה שבחייב, כמו "נוצר תאנה יאכל פריה" או "נוצר חסד לאלפים". הביטוי "נוצר" קרוב במשמעותו למובן של שמירה על אוצר. כיון שהדבר הוא יקר ערך יש להקפיד על שמירתו ועל השימוש בו בצורה טובה ויעילה. ההכרה שבכוח הלשון להקנות לאדם סם חיים היא המחמירה את עונשו של ההופך את לשונו ושפתיו למכשיר לזריעת מוות. אולם היא גם המדרבנת אותנו להשתמש בלשונו בצורה נבונה. אפשר שכל זה כלול באותה הארה שהרוכל האלמוני לימד את רבי ינאי.

30 באר מצורע משה קצה

כבר תמהו רבים מה חידש הרוכל לר' ינאי, ומה ראה ר' ינאי להפליא בדבריו, וכי קשה הלשון הוציא לו ספר תהלים, וכי לא יכול היה לומר לו הפסוקים בעל פה, והנה מצינו (ע"ו י"ט, ב') מכריו ר' אלכסנדר מאן בעי חיי, מאן בעי חיי, כגוף ואחו כולי עלמא לגביה, אמרו ליה הב לן חיי, אמר להו: מי האיך החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע, שמא יאמר אדם נציתי לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה אלך ואתגרה בשינה ת"ל סור מרע ועשה טוב, אין טוב אלא תורה שנאמר (משלי ד, ב') כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו.

נראה כי במאמר זה נוכל להבין את דברי המדרש התמוהים, ראשית שהרוכל היה ר' אלכסנדר, והעיקר מה שחידש הרוכל הוא שאין די לאדם להיות בגדר "סור מרע"

בלבד, אלך ואתגרה בשינה" אלא צריך להשתדל להיות "עשה טוב", כי בחסרון המעשה הטוב גם ה"סור מרע" אינו בשלימות ולכן הדגיש ר' ינאי אף שלמה מכריו ואומר: שומר פיו ולשונו שימר מצרות נפשו, כלומר, אע"פ שבשמירת הלשון בגדר "סור מרע" כבר ניצול מצרות ויסורין, בכל זאת אינו עדיין משובה לפניו ית'.

יתר על כן וקוקים לבינה כדי לסור מהרע, כמו שנאמר (איוב כ"ח כ"ח) וסור מרע בינה, ומהות הבינה היא לדעת שצריכים להשתדל בעשיית הטוב, ורק בזה יכולים לקיים סור מרע בשלימות.

וזה שהוסיף: כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע וכו' עד שבא רוכל זה והודיע מי האיך החפץ חיים, כלומר, כשם שחיים אין פירושם העדר מיתה אלא חיים בעצם באופן חיובי, כך גם שמירת הלשון חייבת להיעשות בקום ועשה. היינו בלימוד התורה, ועשה טוב — אין טוב אלא תורה.

וזה: הוציא לו ספר תהלים, כלומר, שהראה לו סדר הכתוב הוא בדיק נמרץ כי: מי האיך החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, לא רק שלילת הרע — סור מרע אלא בעיקר "לראות טוב", אזי עצתו היא: נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה, סור מרע ועשה טוב. היינו כשם שחיים מובנם הוא בשלימות הבריאות ולא רק בהעדר מיתה, כמו שמפורש בכתוב (יהושע ה, ח') עד חיותם, ותרנג יונחן עד דאתסו", הרי שכל עוד שלא נרפאו לא נקראו בשם "חיים" כך גם קיום המצוות חייב להיות בשלימות ה"עשה טוב", ולא רק ב"סור מרע", והא בהא תליא ש"ע" שעושים טוב בפועל ממש, זוכים לחיים חיוביים בפועל ממש.

וזה היתה כונת הרוכל: מאן בעי חיי, וכי מי פתי שלא יחפץ לחיות, ועוד, האם יש בידו תרופה פלאית ששמה "חיים" אך רצה לומר שחיים הראויים להקרא בשם חיים הוא לא רק ב"סור מרע" אלא בעיקר באמצעות "ועשה טוב", ובאופן זה "בקש שלום ורדפהו", כלומר, לא רק התרחקות ממחלות ב"שב ואל תעשה" שדבר זה הוא גם מקובל ביחסים אנושיים כנימוס העולם, אלא בקש שלום ב"קום ועשה", וזו היא הוראת התורה בניגוד לנימוס השכלי שדי בזה שלא עושים פירוד.

Rashi states the reason birds were taken for the process of purifying the *metzora* was because birds constantly chirp. Since *tzoraas* comes from speaking *loshon hora*, which is a matter of chattering, the *metzora* needed birds for his atonement.

Rabbi Yeruchem Levovitz commented on this that the Torah is giving us a key insight into what lies behind a person's speaking against others. A root of the problem is that the person keeps on talking without thinking about what he is saying. Just as birds keep making noises, so too is this person just making a lot of noise. A person needs to think about the goals of what he is about to say. Before speaking you need to ask yourself, "What is the purpose of what I am about to say? What will it accomplish? What effects will it have?" Once you get into the habit of asking yourself these questions, you will always think before you speak. This will enable you to overcome the tendency of speaking against others. (*Daas Torah: Vayikra*, pp.109-10)

Rabbi Avraham Chanoch Hoffman of Yerushalayim was a close friend of Rabbi Ben Tzion Yadler. They would discuss ways they could work on self-improvement, especially regarding their speech at home. Rav Avraham Chanoch would say that when a husband comes home and asks his wife, "What is there to eat?" or "What did you cook today?" his question is superfluous. Why do you need to ask this question? Whatever has been prepared is what you will soon see. These types of questions can easily lead to anger and quarrels. (*Betuv Yerushalayim*, pp.391-2)

R. Frad

We would typically punctuate and interpret these pesukim as follows: *Who is the man who desires life, who loves days of seeing good? Guard your tongue from evil, and your lips from speaking deceit.*

Rav Nissan Alpert suggested that perhaps the question mark should be placed earlier in this exchange, offering us a profound insight into the root cause of *lashon hara*:

אָהב אַהב *Who is the man who wants life?* מי האיש ההפץ חיים אהב, *He who loves days of seeing good.* ימים לראות טוב

We find many indications in the Torah that the root cause of *lashon hara* is not a failure of the tongue, but a failure of perspective:

An example: When the *Meraglim* (Spies) delivered a negative report about Eretz Yisrael, and *Klal Yisrael* accepted that report and cried over it, Hashem decreed that they would spend 40 years in the Wilderness — *yom lashanah*, a year for each day the *Meraglim* spent in Eretz Yisrael (see *Bamidbar* 14:34).

* This punishment seems to be unfair. The actual sin of the *Meraglim* was to speak *lashon hara*, which they did for a mere few minutes. Why should *Klal Yisrael* be punished for the 40 days the *Meraglim* spent spying on the Land, which, it would seem, was not a sin?

The answer is that the sin of the *Meraglim* actually began long before they delivered the negative report to *Klal Yisrael*. When a person speaks *lashon hara*, says Rav Alpert, it is because they were already determined to view the subject of their slander with a jaundiced eye. The *Meraglim* only said *lashon hara* about Eretz Yisrael because they had already spent that 40 days traipsing through the Land seeking negative things to say about it. Had they been looking to see the good in the Land, they would have seen it.

33 An obvious proof was their claim that Eretz Yisrael "consumes its inhabitants" (ibid. 13:32). Chazal explain that whenever the *Meraglim* went, they saw people burying the dead, but this phenomenon could have been explained in two ways. The reason Hashem actually caused Canaanites to drop like flies while the *Meraglim* were there was because He wanted them to be able to case the Land without being accosted by its inhabitants, so He kept the Canaanites busy burying their dead. But rather than see that *Hashgachah* was obviously paving the way for their mission, the *Meraglim* interpreted the

frequent funerals as a bad sign that people are always dropping dead in the Promised Land, and that *Klal Yisrael* would not be able to survive.

The more a person views the world with a negative attitude, says Rav Alpert, the more he will find negative things to say about others. The Torah is telling us that if you desire life, then you have to be someone who "loves days of seeing good." Only if you are determined to see the good in the world will you be able to fulfill the next verse: *Guard your tongue from evil and your lips from speaking falsehood.*

This incredible concept can revolutionize our lives. It is not necessarily the event that determines the reaction; it is the pre-existing attitude that determines how the event will be viewed.

ותראה שאמר הכתוב (דברים ל', י"ט) ובחרת בחיים וגם שם הכונה היא לחיים בשלימות הטוב. שהרי לפני כן נאמר (שם ט"ו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, הרי ש"חיים" קשור בעצם ל"טוב", ולעומתו מות הוא בהתקשרות לרע, ולפיכך מתפרש הכתוב: מי האיש החפץ חיים — בהתקשרות לטוב — שובנו תורה.

וסמוכין לדברינו נמצא במה שאמרו (שוחר טוב פ"א) עה"כ (תהלים א', א') אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב, ישב אדם ולא עבר עבירה, נותנין לו שכר כעושה מצוה, רבי זירא אמר והוא שבאה עבירה לידו וניצול ממנה, שנאמר: סור מרע ועשה טוב, סור מרע על מנת לעשות טוב, וכן הוא אמר (שם ק"ט, ג') אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו. הרי מפורש בשלימות ה"סור מרע" היא אך ורק, "על מנת לעשות טוב", וזה שפירש"י (שם ק"ט) בשם מדרש אגדה, "אע"פ שלא פעלו עולה אין שחרם שלם, אלא אם כן בדרכיו הלכו, וכן הוא אומר: סור מרע ועשה טוב, אע"פ שאתה סור מרע אין הכל שלם, אלא אם כן תעשה טוב", וזוהי הסמיכות (שם) אתה צוית פקודיך לשמור מאד, כי "לא פעלו עולה" אינו עדיין התכלית הנרצח, אלא בעיקר "אתה צוית פקודיך לשמור מאד".

אוהב ימים — לראות טוב

ומה שהדגיש הרובל דבר זה בענין שמירת הלשון, אף שזה יסוד החופף את כל המנוחה, אפשר לומר כי מאחר שמצינו (ב"ב קס"ד, א') וכולם באבק לשון הרע, לפיכך הוצרך כאן אזהרה מיוחדת לדעת ולהבין ש"סור מרע" אינו עדיין השלימות, אלא צריכים לחבר עמו את העשה טוב, ובאופן זה יש ערך לימיה, וזה "אוהב ימים לראות טוב", כלומר, שלימות הימים הוא רק "לראות טוב" וזה בבחינת מה שנאמר באברהם אבינו ע"ה (בראשית כ"ה, א') "ואברהם זקן בא בימים" היינו שכל ימיו היו שלמים ומלאים במצוות ומעשים טובים.

ותמצא שאמרו בזה"ק (ח"ג — מ"ז ב') כמה דעונשא דהאי ברינש בגין מלה בישא, כך ענשיה בגין מלה טבא דקאתי לידיה ויכיל למללא ולא מליל, הרי שחסרון מעשה כמוהו כעשיית איסור בפועל.

* וכעת יתבאר לנו בדרך רמז הכתוב שלפנינו: זאת תהיה תורת המצורע, כי מצורע רומז מלשון מוציא רע, כלומר, להוציא אותו מן הרע, אזי אין די בשלילה "סור מרע" אלא "ביום שחרתו" שצריך לטהר את הימים כאמור, אוהב ימים לראות טוב, והדרך לכך היא, "והובא אל הכהן", כי כהן נאמר (מלאכי ב', ז') ותורה יבקשו מפייה, כלומר, הטוב האמיתי שהוא תורה, ש"ע"י זה יטהר מנגעיו הרחוקים, וממילא תסור מעליו טומאת צרעתו שמקורה בלשון הרע כמ"ש (ערכיו ט"ו, ב') מאי תקנתיה וכו' יעסוק בתורה שנאמר (משלי ט"ו, ד') מרפא לשון עץ חיים.

34

This idea dovetails with a *remez* (allusion) we have mentioned in a previous *parashah* book.

The last topic in *Parashas Tazria* discusses a *nega* found in a garment. The *halachah* is that after viewing the garment for the first time and determining that the spot on it might, in fact, be a *nega*, the Kohen orders the owner to place it in quarantine for seven days. After those seven days, the Kohen views the spot once again. If it has not changed in size, he orders the owner to wash the garment and quarantine it for an additional seven days. If the spot still hasn't changed, the Kohen declares it to be impure, and the garment must be burned.

The Torah describes the Kohen's third viewing as follows: וַרְאֵה הַכֹּהֵן אֶת־הַבֶּטָח אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה לֹא־הִפָּךְ הַנֶּגַע אֶת־עֵינָיו.

The simple understanding of the words אֶת־הַנֶּגַע אֶת־עֵינָיו is that the *nega* has not changed its appearance. But the Imrei Shammai suggests that it alludes to something much deeper. What caused the owner to get a *nega* in his garment? עֵינָיו, *his eye*. Had he been viewing the world with a positive eye, he would not have had negative things to say about his fellow Jew to begin with, and the spot would not have appeared in his garment at all.

The Torah is telling us that as long as לא הפך את עינו, the owner has not adopted a more positive eye and stops seeking the negative in others, he will continue to be afflicted with the urge to say *lashon hara*.

37 The Power of a Vort-R. Fraud

The Chida offers a novel interpretation of this Midrash based on a careful analysis of the peddler's words. Rather than ask, "Who wants life?" — which would be the translation of the words מאן בעי חיים — the peddler actually asked, "מאן Who wants to buy an elixir of life?"

There would have been no novelty to the peddler's words had he said that someone who wants to live should keep Torah and mitzvos, says the Chida. But what he was actually offering was "an elixir to preserve life."

Nowadays, we are all aware of the preservatives in the products we purchase. Given the correct preservatives, you can eat something baked a few months earlier and it will taste like it just came out of the oven — although perhaps somewhat artificially so. Preservatives are nothing new, however; Chazal relate that Yosef HaTzaddik added a preservative to the grain he amassed from Egyptian farmers to ensure that it would last through the years of hunger.

What this peddler offered was an ingredient that would preserve life itself.

How so?

The Chovos HaLevavos (*Shaar HaKeniyah* Ch. 7) writes something that should give everyone pause:

When we ascend after 120 and face the final judgment, we might be shocked to find that the balance sheet of our mitzvos and *aveiros* do not seem to accurately reflect our lives as we recall them.

This will work in both directions: we might find ourselves credited for mitzvos we didn't do, but also liable for sins we don't recall committing. In the converse, we will find the

balance sheet missing some of the mitzvos we did, but also some of the *aveiros* we committed.

38 Travesty of justice? Hardly. The Chovos HaLevavos writes that when a person says *lashon hara*, his mitzvos go to the person he slandered, and that person's *aveiros* are transferred to him. If we find ourselves credited for mitzvos we don't recall fulfilling, the answer will be, "So-and-so spoke *lashon hara* about you, so you received his mitzvos." But when we ask about *aveiros* that aren't ours, the answer will be, "Those belong to So-and-so. When you slandered him, you became liable for his *aveiros*."

The Beis Yosef (Rav Yosef Karo, author of the Shulchan Aruch) learned with an angel referred to as the Maggid. At certain times in his life, the Beis Yosef was being verbally attacked by detractors. The Maggid told him to weather these attacks with equanimity, because in the Next World — the world of eternal life — he would be credited with all their mitzvos.

In a similar vein, the Chovos HaLevavos writes that when a certain righteous person heard that someone had slandered him, he sent that person a generous gift. "I want to repay you for your merits, which you transferred to me," he explained.

גם הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בעל האבן האזל האיר את דברי הגמרא לדרכו באור יקרות: רבים חושבים שהאיסור של לשון הרע הוא איסור ככל האיסורים והמונע עצמו ממנו יכול להצטרף לקיום מצוות וללימוד תורה אשר ההתעסקות בהם יוצרת זכויות שעל ידן מבטיח לעצמו האדם חיים. ואף על פי שאמרו חז"ל ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה (קדושין לט:). בכל זאת אין זה דומה עדיין לעשיית מצוות בפועל, א"כ לכאורה גם איסור לשון הרע הוא כשאר עבירות בענין זה.

הרוכל שהכריז מאן בעי למיזבן סמא דחיי, חידש, ששונים הם פני הדברים באשר לאיסור לשון הרע ושקירות הלשון, שהרי אם שמירת הלשון אינה

יותר מאשר הימנעות מעבירה אין הכרות הרוכל מובנת כלל, כי אי אכילת סם המוות אינה יכולה להיחשב סם חיים, כשם שאין לומר שמי שרוצה לחיות לא יאכל טריפה, שכן סם חיים הוא דבר המשפיע באופן חיובי, אלא החידוש הוא שמניעת דיבור לשון הרע לשלעצמה היא גופא סם חיים וכן מפורש בפסוק: "מי האיש החפץ חיים", עצם מניעת דיבור לשון הרע היא זכות בפועל שמקדשת את האדם ועל ידי שנעשה פיו קדוש מתקדש בעצמו. יסוד הדברים כתב החפץ חיים זצ"ל שהידיעה המרעיש שנתחדשה לרבי ינאי והשמיעה לרבים היא שעצם המניעה מלדבר לשון הרע היא בעצמה סם חיים ולא רק שמי שמדבר לשון הרע הוא עבורו סם מות.

מדבריו בהסכמה לספר עיקרי דינים להגה"צ רבי שמואל הומינר זצ"ל

39

This is what the peddler taught Rav Yannai, explains the Chida. Guarding one's tongue from speaking *lashon hara* goes far beyond the typical mitzvah. While each mitzvah brings a person eternal life in *Olam Haba*, guarding one's tongue preserves all of that eternal life by ensuring that he is justly rewarded for all of his own mitzvos and does not lose them to others because he has said *lashon hara* about them.

40 אראו צוריק

דברים חמורים אלו ניתן להסביר ביורדנו לשורשי הדיבור האסור. יש לך מי שעמל להיבנות על ידי שיפור מידותיו והוספת זכויות על זכויותיו. אולם ישנו מי שמבקש לבנות את עולמו על החסרונות שהוא מוצא בזולת. במקום לתור אחר יתרונות ממשיים, הוא מנסה להיבנות על גבי השפלת זולתו. זו האשליה הכוזבת שאם ירבה לחשוף פגמים אצל הריע, תדמיתו שלו תגבר.

העונש על כך הוא באותה מידה עצמה. מי שאינו רוצה להיבנות מזכויותיו העצמיות, אכן אלו ניטלות ממנו ונוקפות לחשבון הזולת. הן הוא עצמו הראה שאין לו ענין במעשים חיוביים של אמת וכל מגמתו לחיות בהנאה המזוייפת של גילוי מומי בני אדם, ופשיטא שבעולם האמת אין מקום להנאות שקריות כאלו. לפיכך ביום הדין ימצא עצמו מעורטל מכל זכות של ממש. זהו הביטוי הקיצוני של חוסר היתרון שנודע לבעל הלשון. לא זן בלבד שמאומה לא נשתכר אלא גם מה שהיה בידו ניטל ממנו.

הוא שאמר דוד המלך בהמשכו של הפסוק "מי האיש החפץ חיים": "אוהב ימים לראות טוב". האדם הנוצר לשונו מרע ושפתיו מדבר מרמה מעיד על עצמו כי הוא יודע להתאשר לא על בסיס החסרונות שבזולתו; אלא על טוב עצמן. חוץ ממה שאדם זה מתרגל לראות בכל דבר וענין את הצד הטוב והיפה שבו, הוא גם חי חיים איכותיים של טוב אמיתי ולא של פורקן שקרי הנבנה על גבי פגמים וחסרונות. ימיו בעולם הזה הם ערכיים, וכך גם נשמרות זכויותיו לעולם הבא.

על פי

41 [כ] כתב החפץ חיים⁴ אודות הפסוקים שמרומז בהם השם של כל אחד, שיש שרגילים לומר בסוף שמונה עשרה, ומובא שאומרים זאת על מנת שלא ישחכה מהאדם שמו כשיעמוד לדין לפני כסא הכבוד.

ומבאר הח"ח את הסיבה שבגינה עלול האדם לשכוח את שמו, וזאת מאחר ויתכן שאדם מתייצב בפני כ"י של מעלה, וקוראים לו בשמות אחרים על מנת שיטול שכר על מצוות שהוא בעצמו לא קיים, והוא מתפלא מדוע נקרא בשם אחר ומקבל את השכר המגיע לאותו פלוני. אך באמת שהנהגה זו היא עפ"י מש"כ בס' חסידים הנו,